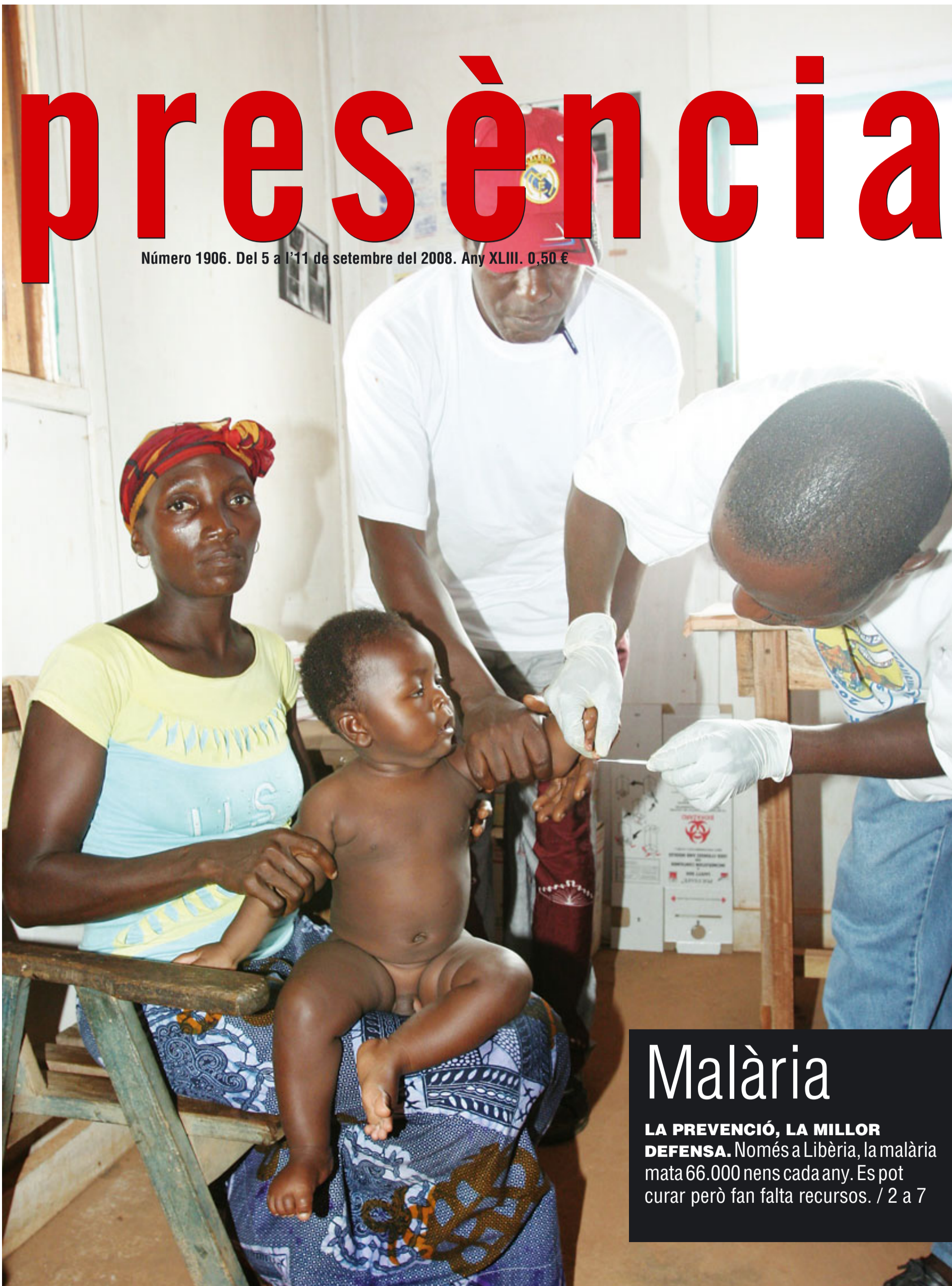

presència

Número 1906. Del 5 a l'11 de setembre del 2008. Any XLIII. 0,50 €

Malària

LA PREVENCIÓ, LA MILLOR DEFENSA. Només a Libèria, la malària mata 66.000 nens cada any. Es pot curar però fan falta recursos. / 2 a 7

Al cor de

LA MALALTIA DELS POBRES. A Libèria la malària pot matar un nen al cap de 24 hores dels primers símptomes. Es pot curar, però l'arribada de medecines al país topa amb molts entrebancs.

TÀNIA TAPIA

● Adolphus Wesseh té 23 anys i és l'encarregat de la clínica de Cheboken, un poblat al comtat de River Gee, al sud-est de Libèria. S'hi arriba després d'agafar un avió i dos helicòpters de les Nacions Unides, fer dues hores de tot terreny i cinquanta minuts més a peu. L'Adolphus no és metge, ni infermer, mai ha trepitjat un hospital amb cara i ulls, però està al capdavant de l'únic lloc en desenes de quilòmetres on dispensen medecines. L'Adolphus no cobra res per aquesta feina, és un dels centenars de voluntaris que omplen els centres de salut del país, destrossat i arruïnat després de quinze anys de guerra. Explica que la majoria de les persones que van al centre—una cabana de fang i sostre de fulles de palmera sense instrumental mèdic— estan malaltes de malària, una malaltia tan fàcil de curar com un refredat a Europa i que mata, només a Libèria, 66.000 nens l'any.

Avui, 22 de maig, ha nascut un nen a la clínica de Cheboken. La mare ha arribat sense cap ajut a la clínica, descalça i amb les cames molles. L'acompanya una nena de poc més de dos anys que presencià tot el part amb cara d'astorament. La dona ha trencat aigües i, sense ni un gest de dolor, s'ha estirat en una llitera feta de canyes. Un dels treballadors de l'equip provincial de salut que està de visita al poblat es col·loca uns guants rebregats per portar la criatura al món. És tot el que té per assistir un part. Un nen més que neix amb el repte de sobreviure a la malària.

LA FITXA

- POBLACIÓ **3.334.587 h.**
- ESPERANÇA DE VIDA **41,13 anys**
- RELIGIÓ **40% cristians, 20% musulmans, 40% creences indígenes**
- LLENGUA **L'anglès és l'idioma oficial però es parlen més de 20 dialectes**
- PIB PER HABITANT **400 \$**
- ECONOMIA PER SECTORS **76,9% agricultura, 5,4% indústria, 17,7% serveis**
- DEUTE EXTERN **3,2 bilions de dòlars (2005)**
- ÍNDEX D'ATUR **85%**
- ANalfabetisme FEMENÍ **60%**
- USUARIS D'INTERNET **1.000**
- POBLACIÓ SENSE ACCÉS A L'AIGUA POTABLE **38%**
- CARRETERES **10.600 quilòmetres; només 657 d'asfaltats**
- POBLACIÓ PER SOTA DEL LLINDAR DE LA POBRESA **80%**

La malària té cura, però les pèssimes comunicacions de Libèria i la manca de recursos fan que sigui una odisséa que les pastilles i els tests per detectar-la arribin a cada racó. Les medecines provenen de donants i ONG i, si arriben a la capital, Monròvia, els espera un llarg trajecte fins a Cheboken.

Només hi ha una carretera que uneix la capital de comtat, Fish-town, amb Monròvia. Amb sort, es triga un dia i mig en cotxe per fer aquests 650 quilòmetres. En època de pluja, el trajecte no es pot acabar perquè molts dels ponts, que estan fets de troncs d'arbres, s'enfonsen i allí s'acaba tot. Dels 10.600 quilòmetres de carreteres que té el país, només 657 estan asfaltats.

Això, lligat a les dificultats d'aconseguir combustible, fan que es produeixin paradoxes com la que comprovem en aquesta clínica. Els únics medicaments per curar la malària que tenen van arribar al gener caducats. Són una dotzena de tractaments coberts de pols que resten en un racó de la cabana.

L'Adolphus du una samarreta vermella de l'ONG The Mentor Initiative on es pot llegir «*Fight malaria*» ('Lluitem contra la malària'). Aquesta ONG treballa des del 2003 al país per eradicar la malària i ho fa educant, repartint teles mosquiteres i medecines. Amb l'objectiu de conèixer la seva tasca i la situació del país, un equip de l'ONG gironina Fotògrafs per la Pau hem viatjat una setmana a Libèria. No ho hem fet sols: la Dipu-

La malària

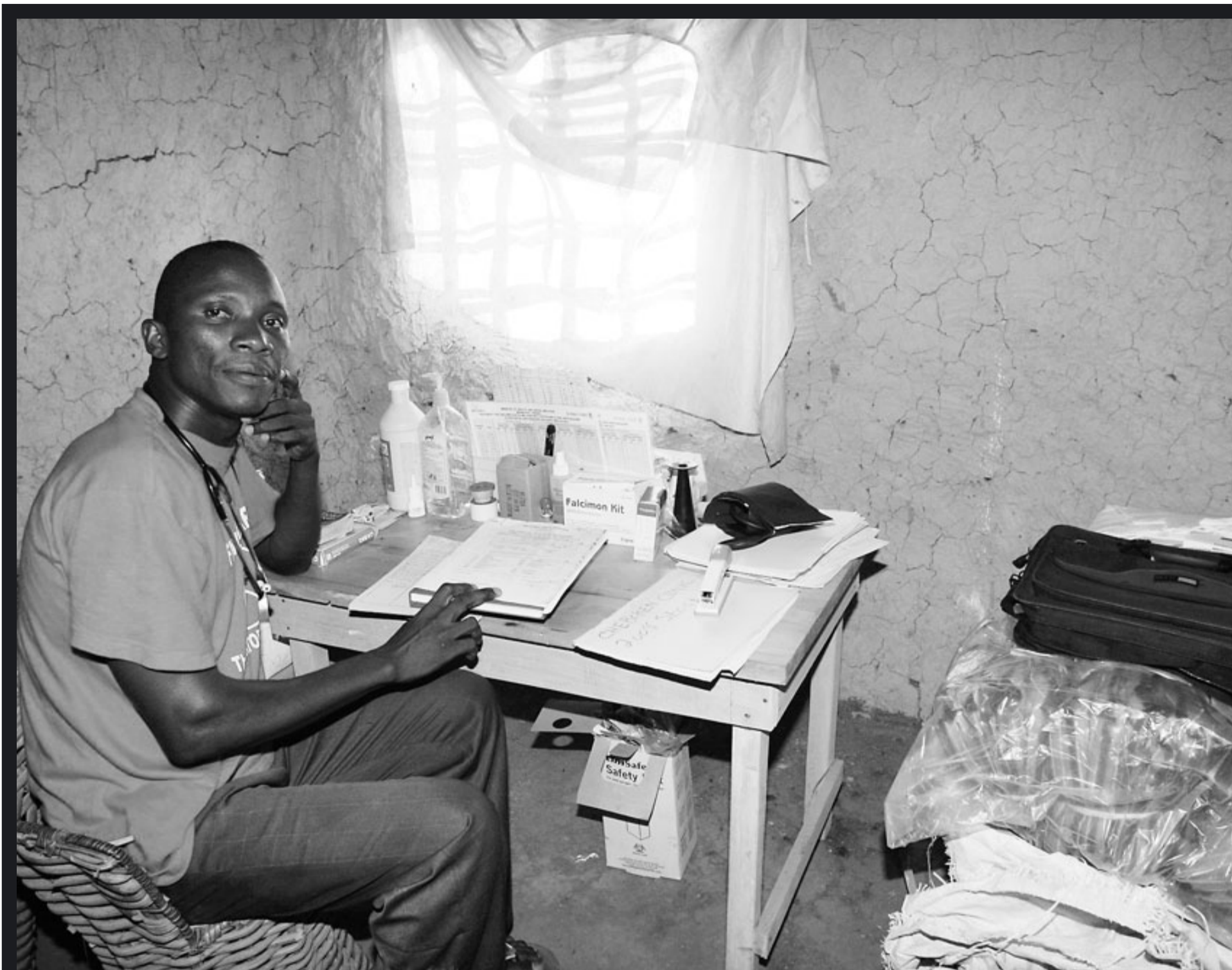

Moltes mares arriben exhaustes als centres de salut. Han de caminar llargues hores per arribar als hospitals, sense garantia de trobar-hi medicines./ MIQUEL RUIZ

tació de Girona aporta 60.000 euros per garantir que The Mentor Initiative pugui continuar salvant vides al comtat de River Gee, on només tres de les disset clíniques reben algun ajut extern. Ens acompanya durant tot el viatge Kotorson Pellewuwan, treballador de Mentor i bon coneixedor de la zona, que ens farà de guia i també d'interpret perquè l'anglès, tot i que a Libèria es parla, a moltes zones del país es converteix en una llengua inintel·ligible.

Passegem pel poblat. Tenim una sensació estranya, com d' haver viatjat en el temps. Cheboken està completament aïllat, els nens no van a escola, corren entre les cabanes descalços, molts despullats, no reconeixem cap so que no provingui de la natura, res altera el ritme lent, tropical, d'un racó poblat enmig de la frondosa selva liberiana. M'adono que hem viatjat al cor de la malària, allà on la malaltia es troba segura, sense ningú que li planti cara. Als liberians no només els calen medicaments per vèncer la malària sinó també consciència. Entendre que la malària només es transmet per la picada d'un mosquit i que no te l'encomana el veí que et té enveja com molta gent creu. Fer-los entendre que han de dormir sota les teles i anar al metge si tenen febre és un dels principals cavalls de batalla de Mentor.

Ens acostem a l'única botiga que té el poblat. La regenta Anthony K. Wesseh. Té 71 anys i és vidu. Ens explica que de gener a març havia tingut malària tres vegades i que des que Mentor li va fer arribar una tela mosquitera l'usa cada nit. Des de llavors no s'ha posat malalt, reconeix, mentre ens mostra

LA SALA DE VISITA. Adolphus Wesseh, a la consulta de la clínica de Cheboken. Els mitjans tècnics i personals de què disposen els responsables mèdics són escassos i de vegades fins i tot inexistent. La ràtio de metges és de 0,03 per cada 1.000 habitants. / MIQUEL RUIZ

els braços nets. «Els mosquits ja no em piquen», diu.

Més endavant, uns homes obren unes rases on hi ha aigua estancada. Ens acostem a parlar amb ells i ens expliquen que ho fan per evitar que es reproduixin les larves de mosquit.

Quan cau la nit, resseguim el camí fet fins a la capital de River Gee, Fishtown. Amb un 85% d'atur i una calor asfixiant, la vida flueix sempre al carrer. La llarga carretera de terra roja que creua Fishtown és un immens mercat a l'aire lliure ple de parades de tota mena. Les dones cuinen al carrer i, si tens prou gana, pots aturar-te a fer un mos i, si busques una casa que tingui generador, pots aconseguir una cervesa que sigui quasi freda.

Sense llum ni aigua corrent, una

MÉS DADES

- AUGMENT DE L'IPC ANUAL **11,2% (2007)**
- NOMBRE DE METGES **0,03 per 1.000 habitants**
- MORTALITAT INFANTIL **141,9 per 1.000 habitants**
- CASOS DE MALNUTRICIÓ AGUDA EN MENORS DE 5 ANYS **26%**
- TAXA DE MIGRACIÓ **15,14 per cada 1.000 habitants**

de les principals tasques de nens i dones és anar a buscar aigua als pous. Ho fan amb uns cubells pintats de colors que, un cop plens, es col·loquen sobre el cap i passen pels carrers amb una habilitat que ens deixa perplexos. Tot es porta al cap, les fustes que tallen a la selva, palanganes plenes de peix, pots de benzina, fulles de palmera...

Puc comptar amb els dits d'una mà els cotxes que hi ha i tots són de les Nacions Unides, que aguanta el país des que va acabar la guerra, el 2003. També hi ha algunes motos que funcionen amb un combustible de color rosa pàl·lid i molta paciència, i que més d'un cop acabaran sent el nostre mitjà de transport. Darrere una porta veig un home gran que acosta l'orella a la ràdio. Ens expliquen

que dalt d'un turó que presideix el poble hi ha l'emissora municipal. A banda d'emetre música, la ràdio contribueix a la lluita contra la malària, ja que repetidament recorda, amb missatges amb ganxo, que s'ha de dormir sota les teles mosquiteres i que s'ha d'anar al metge si es té febre. No són missatges per menystenir, ja que la malària pot matar un nen 24 hores després de l'aparició dels primers símptomes.

El test de la malària

Durant el viatge visitem l'hospital de Fishtown, la meitat del qual té només l'estructura de blocs de formigó perquè la Creu Roja es va quedar sense diners per acabar-lo. Ens rep l'equip mèdic de l'hospital i ens expliquen que

l'eina més útil per diagnosticar la malària són uns tests ràpids amb què, amb una gota de sang del pacient, se sap si és malària o no. Però aquests tests són cars, lamenten. El seu cost és de 20 cèntims d'euro a Europa. Si se'n queden sense, els metges només poden valdre's de la seva intuïció mèdica i d'un termòmetre per diagnosticar la malària. Això fa que errin en el diagnòstic i causin morts per haver receptat un tractament antimalària a un nen que, per exemple, tenia angines. «Si ens arriba un pacient que té els símptomes de la malària però no tenim tests per comprovar-ho, optem per administrar-li el tractament antimalària», reconeix sense prejudicis un dels metges.

A aquests problemes, també

LA MALALTIA QUE NO PERDONA. Un nen malalt de malària, en estat de coma, en un hospital el comtat de River Gee. A Libèria l'esperança de vida és de 41,13 anys. Són moltíssims els nadons que no arriben als cinc anys de vida. / M. RUIZ

s'hi sumen els que pateixen les famílies que viuen allunyades de les clíniques. Ens expliquen situacions en què moltes mares, que han de caminar hores i hores per portar un fill malalt a l'hospital, han de prendre una cruel decisió: salvar el fill malalt o quedar-se a casa amb la resta de nens petits i cultivant el camp per tenir alguna cosa per menjar.

A Libèria els medicaments són gratuïts, però amb un pressupost anual d'11 milions d'euros per al Ministeri de Salut els recursos són escassos. El paper de les Nacions Unides i les ONG és, doncs, fonamental per garantir una mínima cobertura mèdica.

Darrere d'un estand del mateix hospital hi ha un jove que pren notes. Observo que les dona

Dues ONG, compromeses

● Libèria rep ajut de l'Estat espanyol a través de l'Agència Espanyola de Cooperació i Ajut al Desenvolupament (Aecid) des del 2005 i cada any ha anat creixent l'aportació fins a arribar als més de 2,6 milions d'euros el 2007. Aquests diners es destinen a diferents programes per millorar el sector pesquer, formar els treballadors del Ministeri de Salut, millorar el paper de la dona. Una de les darreres actuacions que s'han fet al país ha estat la donació de 25 autobusos per pal·liar el caòtic transport públic de Monròvia. Una desena van començar a circular el desembre passat i els liberians paguen un preu significatiu per fer-los servir. Dues ONG treballen amb ferm compromís a Libèria. The Mentor Initiative és una organització britànica i francesa que es va crear el 2002 lligada a la secretaria del Roll

Back Malaria, el principal organisme internacional que lluita contra la malària. El 2004 es va convertir en ONG independent. El seu objectiu és intervenir en països on hi ha hagut desastres naturals o guerres i que es troben en situació d'emergència sanitària. L'altra ONG és Fotògrafs per la Pau, nascuda a Girona el 1993 amb l'objectiu de promoure i coordinar el suport humanitari a Bòsnia i Hercegovina durant la guerra dels Balcans. Presidida pel fotoperiodista Miquel Ruiz, ha col·laborat en projectes per fer arribar material escolar als nens víctimes del tsunami del 2004 a Sri Lanka. L'organització s'ha desplaçat a Libèria per documentar-se sobre el terreny per tirar endavant un projecte que compta amb una donació de la Diputació de Girona. Per a més informació: fotografperlatau@hotmail.com.

a una mare que porta lligat un nadó a l'esquena. M'explica que s'han acabat els tractaments de la malària i que tot el que pot fer és escriure en un paper el nom de les pastilles i enviar els malalts a la farmàcia del poble (si n'hi ha) perquè n'obtinguin. Ara bé, pagant.

De cop recordo el nen que va néixer en aquella clínica de Cheboken. Em pregunto si podrà arribar a fer-se gran o si la malària posarà fi a la seva minsa vida, com ho fa amb la de milers de nens. Em reconforta la idea que algun dels tractaments comprats gràcies al projecte de Fotògrafs per la Pau i la Diputació de Girona acabi en mans de la seva mare quan el dugui, enfebrat i indefens, a la clínica de Cheboken.

MOSQUITERES PER A TOTHOM. A dalt, els voluntaris de Mentor i del Ministeri de Salut recorren les cases repartint teles mosquiteres i ensenyant com s'han de col·locar perquè siguin més efectives. A baix, el carrer com a centre de la vida dels liberians. A la dreta, estat de les carreteres que té el país, on dels 10.600 quilòmetres només 657 estan asfaltats. / M. RUIZ.

La malària al món

T.T.
● Per tenir una idea de com afecta la malària la nostra realitat, aportem diferents dades que ajudaran a conèixer la incidència mundial d'aquesta malaltia. La malària mata un milió de persones l'any a tot el món –un 90% a Àfrica– i fa més mal entre els nens menors de 5 anys. El paràsit que la provoca, el *Plasmodium falciparum*, infecta l'organisme de 500 milions de persones cada any i mata diàriament tantes persones com van morir l'11-S del 2001 en l'atemptat d'Al-Qaida que va tenir lloc a Nova York.

«CADA QUARANTA SEGONS MORAL MÓN UNA PERSONA PER CAUSA DE LA MALÀRIA»

Segons dades del 2005, cada quaranta segons mor al món una persona per causa d'aquesta malaltia, que és endèmica en més d'un centenar de països, els quals concentren la meitat de la població del planeta. Hi ha un gran desequilibri entre la sort d'un nadó a Catalunya, on la mortalitat infantil era del 3,2 per cada mil nens el 2004, i d'un altre nascut, per exemple, a Sierra Leone, on, de cada 1.000 nans, més de 300 moriran abans dels 5 anys.

Tot i que no existeix una vacuna que la pugui prevenir, el

metge madrileny Pedro Alonso està al capdavant d'un equip d'investigadors que estan desenvolupant la vacuna RTTS,S, que s'està provant en 16.000 nens africans, amb una eficàcia provada del 65% en el grup més vulnerable, el dels nens de menys d'un any. Ara bé, trobar l'antídot contra la malària és un gran repte científic, ja que el paràsit que la provoca és molt complex, perquè té una gran capacitat de resistència i mutació.

El magnat de la informàtica Bill Gates també està aportant esperança a la lluita contra la ma-

lària. Després de deixar la direcció de la multinacional Microsoft, ha impulsat la seva fundació filantròpica, que, entre altres coses, està dedicant molts esforços i diners per posar fi a la malària. Des de la irrupció de Gates en aquest àmbit, la despesa mundial per lluitar contra la malària s'ha quadruplicat. El 20 per cent de la població necessitada d'Àfrica té una tela mosquitera de manera gratuïta o el repartiment de Coartem –una de les principals medecines contra la malària– ha augmentat 25 vegades en els darrers tres anys.

NÉIXER A LIBÈRIA. A la imatge, una jove mare està a punt de donar a llum un nen a la clínica de Cheboken. El repte del nou-nat serà sobreviure a la malària. La mare ha recorregut molts quilòmetres fins a arribar a la clínica. / M.R.

Què és la malària?

● La malària és una malaltia causada per un paràsit anomenat *Plasmodium* i només es pot transmetre per la picadura d'un mosquit infectat per aquest paràsit. Aquest tipus de mosquit està condicionat pel clima i la geografia, i és més abundant en zones tropicals, sobretot en època de pluges. Els símptomes principals de la malaltia són la febre, els vòmits, els dolors articulars, el mal de cap, el cansament generalitzat i les nàusees. La malària pot matar un nen 24 hores després de l'aparició dels primers símptomes. Si

la malaltia es presenta de manera severa, els símptomes poden derivar en anèmia, dificultat per respirar, ulls groguencs, convulsions i pèrdua del coneixement.

Per curar-se, el tractament més habitual és l'ACT (*Artemisinin Combination Therapy*), que combina dos medicaments en una sola pastilla. Si les pastilles es prenen amb la periodicitat recomanada i a temps, el paràsit mor en tres dies. Es pot administrar un tractament preventiu a les dones embarassades. A banda de les medicines, altres praxis poden mantenir a ratlla els mosquits

Els nens són el sector més vulnerable davant la malària. / M.R.

transmissors de la malària. Tallar la vegetació de l'entorn de les cases per evitar que s'hi amaguin els mosquits o obrir rases a les zones d'aigües estancades perquè corrin i no s'hi reproduïxin les larves en són algunes. Les xarxes antimosquits, impregnades d'insecticida, són una arma eficaç, i també ruixar les cases amb insecticida. Aquesta pràctica és menys efectiva, ja que només dura 6 mesos i una xarxa pot tenir una efectivitat de 3 a 5 anys. Però totes aquestes mesures no serveixen de res si no es parteix de l'educació i la mobilització social.